

Offshoring av tjänsteproduktion har ökat de senaste decennierna. Förklaringen är utvecklingen inom IT och telekommunikationer, som möjliggjort att informationsbaserade producenttjänster kan handlas med över geografiska avstånd. Många befarar att utflyttningen skapar ökad arbetslöshet i företagens hemländer. Empiriska studier visar att efterfrågan på lågkvalitativa tjänster har sjunkit, men istället har efterfrågan på mer kvalificerade tjänster ökat. Totalt sett har alltså sysselsättningen i hemländerna inte sjunkit. Det finns även en tendens att lönegapet mellan låg- och högkvalitativa tjänster i hemlandet ökar. Utflyttningen har haft vissa positiva effekter på produktiviteten i hemlandet, ty företagen kan bättre lokalisera produktionen där den är mest effektiv.

Effekter av utlandsflytt av producenttjänster¹

I. INTRODUKTION

Utländsflytt av tjänsteproduktion och export av tjänster har ökat de senaste decennierna. Tjänstesektorernas andel av flödet av utgående direktinvesteringar i världen ökade till 71 procent under 2001–02 från 55 procent under 1989–91 (UNCTAD 2004). Tjänster står idag för 21 procent av världshandeln, jämfört med 18 procent år 1980 (WTO 2010). De tjänster som främst exporteras är t.ex. transporter och turism. Under senare år har dock även informationsbaserade producenttjänster kunnat exporteras i ökande grad till tillverkningsföretag i utlandet tack vare genombrottet för Internet och telekommunikationer.^{2 3} Tjänstesektorernas internationalisering och dess konsekvenser

har inte analyserats grundligt i den tidigare litteraturen.

Denna studie behandlar effekterna av utlandsflytt av, och internationell handel med, producenttjänster. Speciell fokus ligger på vilka effekter utlandsflytten har på produktivitet och arbetsmarknad – inte minst i företagens hemländer. I det senare fallet finns det en farhåga hos många att offshoring skapar ökad arbetslöshet och pressar ned lönerna. I avsnitt 2 diskuteras grundläggande begrepp och orsaker till outsourcing och offshoring av tjänster. Offshoring av tjänster och dess effekter på arbetsmarknad och produktivitet redogör jag för i avsnitten 3 och 4. Det sista avsnittet sammanfattar och diskuterar slutsatserna.

* Roger Svensson är verksam vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN), Stockholm, och är docent i nationalekonomi vid Mälardalens Högskola. Hans forskning är fokuserad på entreprenörskap, patent, FoU, tjänstesektorn och upphandlingar.

1 Författaren skulle vilja tacka Stefan Fölster, Svenskt Näringsliv, och Henrik Jordahl, IFN, för insiktsfulla kommentarer.

2 Med producenttjänster avses tjänster som säljs till företag. Konsumenttjänster säljs däremot till konsumenter.

3 När det gäller tillverkning har andelen importerade insatsvaror som andel av totala inköp av insatsvaror och insattjänster (exklusive energi) hos amerikanska multinationella företag ökat från 5 till 18 procent mellan 1972 och 2002. Även offshoring av tjänster har ökat drastiskt om än från en låg nivå. Mellan 1995 och 2002 ökade importerade tjänster som andel av totala inköp i den amerikanska tillverkningsindustrin från 1 till nästan 4 procent (Crino 2009).

2. OUTSOURCING VS. OFFSHORING

Outsourcing innebär att ett företag låter en extern leverantör sköta produktion av varor eller tjänster – vare sig det externa företaget är lokaliserat i hemlandet eller utomlands. Offshoring betyder däremot att produktionen av varor eller tjänster flyttas utomlands – antingen inom företaget (vilket är synonymt med direktinvestering utomlands) eller externt. I det senare fallet handlar det om både outsourcing och offshoring eller internationell outsourcing som det ofta benämns. De olika kombinationerna av outsourcing och offshoring avbildas i Tabell 1.

2.1. Offshoring av tjänster

Med offshoring vill företagen utnyttja skillnader i faktorkostnader mellan länder för olika produktionsfaktorer. Till skillnad från varor, finns det få tullar eller tekniska handels hinder för tjänster. Det är istället de geografiska avstånden mellan köpare och säljare som är ett hinder för utlandsflytt och export. För att övervinna avstånden måste tjänsterna ha vissa egenskaper. Tjänsterna ska vara: 1) lätta att kodifiera; 2) lätta att lagra; 3) informationsbaserade; eller 4) lätta att överföra via telekommunikation eller Internet. Det är typiskt producenttjänster som har sådana egenskaper – konsumenttjänster kräver ofta att mottagaren av tjänsterna är rumsligt och tidsmässigt närvarande under produktionens avgörande skede. Den snabba utvecklingen inom Internet och telekommunikation har möjliggjort att fler producenttjänster kan produceras utomlands och handlas med mellan länder idag än tidigare (Freund och Weinholt 2002).

Producenttjänster med egenskaper som gör dem flyttbara kan både ha låg och hög kunskapsintensitet. Exempel på rutinmässiga tjänster som ofta flyttas till utlandet är call center, bokföring, redovisning, fakturering och back-office aktiviteter. Bardhan och Kroll (2003) nämner mer kvalificerade tjänster som antingen är informationsbaserade eller lätta att kodifiera, som har flyttats ut till låglöneländer de senaste åren. Exempel är dataprogrammering, matematiska beräkningar, tekniska ritningar, analys av företag och marknader samt bearbetning av databaser. Omvänt gäller att producenttjänster som måste produceras i anslutning till tillverkning (t.ex. kvalitetskontroll) eller nära kunderna (reparationer och service) sällan eller aldrig går att flytta separat till utlandet.

2.2. Egen produktion eller outsourcing i värdlandet

Om tjänster dessutom läggs ut på externa företag i värdlandet (det mottagande landet) så blir förklaringar till valet mellan egen produktion och outsourcing intressanta. En traditionell förklaring är att låga transaktionskostnader gynnar outsourcing (Williamson, 1975, 1985; Klein m fl 1978). Det är då viktigt att kunna mäta prestationer hos externa företag. Den ökade standardiseringen och den snabba IT-utvecklingen kan ha gjort det lättare att mäta prestationer hos externa företag, vilket underlättat outsourcing (Andersson 2002). Ökad specialisering i tjänsteproduktionen gynnar också outsourcing. Om ett företag inte har full sysselsättning för en expert inom t.ex. IT eller marknadsföring är det mer lönsamt att köpa in de timmar som

Tabell 1. Olika kombinationer av outsourcing och offshoring.

		Leverantör	
		Inom företaget	Externt företag
Lokalisering	Hemlandet	Inhems produktion	Outsourcing
	Utomlands	Intern offshoring (Direktinvestering utomlands)	Outsourcing och offshoring (Internationell outsourcing)

behövs från externa konsultbolag. Att mindre kvalificerade tjänster läggs ut på externa företag kan förklaras av teorin om strategiska insatsprodukter (Ordoover m.fl. 1990). Strategiskt viktiga tjänster som kräver nyckelpersonal och som man inte vill att konkurrenter ska komma åt, t.ex. FoU och företagsledning, producerar man själv, medan tjänster där det råder hög konkurrens, t.ex. fakturering eller call center, läggs ut på kontrakt så att priserna pressas. Slutligen ger inhyrning av personal från bemanningsföretag ökad flexibilitet, men det är även ett sätt att komma runt strikt arbetsmarknadslagstiftning i värdlandet (Autor 2003).⁴

3. EFFEKTER PÅ ARBETSMARKNADEN

Ett problem vid studier av effekterna av offshoring är att det finns en självselektering. Det är troligtvis de företag som har de bästa expansionsmöjligheterna som också lägger ut tjänsteproduktion i utlandet. Vid jämförelse mellan företag som använder offshoring och dem som inte gör det kan det därför bli statistiskt snedvridna resultat.⁵

3.1 Sysselsättning i hemlandet

Det finns ofta en oro att offshoring leder till press på den inhemska arbetsmarknaden i de multinationella företagens hemländer – antingen i form av förlorade arbetstillfällen och/eller press nedåt på lönenivåerna. Effekterna bör dock ses ur ett allmänt jämviktsperspektiv. Positiva effekter kan t.ex. vara ökad produktivitetstillväxt hemma och/eller utomlands samt att de multinationella företagens konkurrenskraft stärks.

Forrester Research (2004) har räknat ut att ca 10 000 jobb försvinner från USA varje månad pga. offshoring. Detta innebär att 1,3 miljoner jobb skulle försvinna i USA fram t.o.m. 2015. Men de empiriska bevisen för att den totala inhemska efterfrågan på tjänster har minskat pga. offshoring av tjänster är sva-

ga. Mankiw och Swagel (2006) menar att antalet jobb som berörs (ca 10 000 per månad) är relativt få jämfört med det totala antalet jobb på två miljoner som omsätts i USA varje månad. Rishi och Saxena (2004) hävdar att endast 2,5 procent av de jobb som försvinner i USA beror på offshoring. Istället har de flesta jobben försvunnit pga. den makroekonomiska nedgången i slutet av 90-talet och den senare Internetbubblan (Crino 2009).

Amiti och Wei (2005b) studerar sambandet mellan offshoring av tjänster och inhemska efterfrågan på arbetskraft på branschnivå i USA mellan 1992 och 2000.⁶ På aggregerad nivå (96 branscher) finner de inget samband. På den mest detaljerade nivån (450 branscher) finner de visserligen negativa effekter på efterfrågan, men dessa är svaga. Det är snarare så att effekterna är varierande positiva eller negativa branschvis – vilket är konsistent med teorin om komparativa fördelar. En liknande empirisk analys gör Amiti och Wei (2005a) på engelska data. Här finner de inga samband alls mellan offshoring av tjänster och efterfrågan på inhemska arbetskraft. Görg och Hanley (2005b) analyserar irländska företag mellan 1990 och 1995 och finner att de negativa effekterna av offshoring av tjänster på inhemska efterfrågan på arbetskraft är små.

Enligt Crino (2009) finns det flera förklaringar till att de negativa effekterna på arbetskraftsefterfrågan är begränsade vid offshoring av tjänster. För det första är omfattningen av offshoring av tjänster ännu för liten för att ge några signifikanta effekter. För det andra så bidrar offshoring av tjänster till att nya inhemska jobb skapas trots att en del jobb flyttas utomlands. Då de minst produktiva jobben flyttas utomlands, kan företagen koncentrera sig på de tjänster som de kan utföra mer effektivt (Deardorff 2005; Antras *et al.* 2008; Grossman och Rossi-Hansberg 2006). Den mer effektiva allokeringen av

⁴ Det främsta skälet till att hyra in personal är naturligtvis att pressa kostnaderna genom att företagen kan justera insatsfaktorerna vid behov och få ökad flexibilitet.

⁵ Det är främst stora internationaliserade företag som lägger ut tjänsteproduktion i utlandet. Sådana företag har också ofta högre lönenivåer än lokala mindre företag (Criscuolo m.fl. 2008). Vid t.ex. studie av hur offshoring påverkar lönenivåerna i lokala och internationella företag i hemlandet kommer man därför att underskatta pressen nedåt på lönerna.

⁶ Detta görs genom att en s.k. villkorad arbetskraftsefterfrågefunktion skattas.

tjänster internationellt gör att företagens produktivitet ökar, genomsnittskostnaden för producerade varor och tjänster sjunker och företagen blir därmed mer konkurrenskraftiga. För det tredje så ökar tjänstejobb som skapas utomlands efterfrågan på varor och tjänster som produceras i hemlandet. Detta ökar i sin tur efterfrågan på inhemsk arbetskraft (Amiti och Wei 2005b).

3.2 Efterfrågan på kunskapsintensiva tjänster

Vid offshoring av *tillverkning* är oron att detta leder till export av arbetstillfällena som drabbar lågutbildad arbetskraft. Den empiriska litteraturen har också visat att utlandsflytt av tillverkning har lett till att lönespridningen i hemländerna har ökat. I synnerhet har den inhemska efterfrågan minskat på de arbetare som är minst kvalificerade (Crino 2009). Men vid offshoring av tjänster riskerar även mer utbildad och kunskapsintensiv arbetskraft att drabbas. Skälet är att tjänsteproduktion skulle vara mer kunskapsintensiv än varuproduktion.

Ur ett teoretiskt perspektiv är det dock de enkla tjänsterna som riskerar utflyttning. Studier baserade på traditionell handelsteori argumenterar för att hög- och lågkostnadsländerna då kan specialisera sig på de tjänster som de är bäst på att utföra (Bhagwati m.fl. 2004; Deardorff 2005; Markusen 2005). Detta höjer produktiviteten och konkurrenskraften och ger en relativt ökad efterfrågan på kunskapsintensiva tjänster i hemlandet.

En annan grupp av teoretiska studier (Antras m.fl. 2008; Grossman och Rossi-Hansberg 2006) utgår ifrån företagets organisation och hierarki, men kommer fram till samma slutsats. Dessa studier menar att tjänsterna egenskaper (informationsbaserade och kodifierbara tjänster, se avsnitt 2.1) gör att de är lättare att handla med. Tjänster som riskerar att flyttas utomlands är ofta rutinmässiga och har ofta låg kunskapsintensitet. Offshoring leder till ett skift av efterfrå-

gan mot mer kunskapsintensiva tjänster i hemlandet.

Ett fåtal studier som empiriskt har testat sambandet mellan offshoring av tjänster och efterfrågan på kvalificerad arbetskraft i hemlandet har använt data från USA (Crino 2006; Liu och Treffer 2008). De har inte funnit några negativa effekter på kvalificerad arbetskraft i hemlandet, varken när det gäller press nedåt på lönerna eller att arbetstillfällena skulle bli mer osäkra. Crino (2006) finner snarare att företagen skiftar sin efterfrågan mot just denna typ av kvalificerad arbetskraft då offshoring av tjänster ökar. Han menar att offshoringen av tjänster möjliggör en ökad internationell specialisering av tjänsterna. I-länderna har då en komparativ fördel för produktion av högkvalitativa tjänster. Andersson och Karpaty (2007) använder data på svenska tillverkningsföretag och finner att offshoring av tjänster ökar företagens efterfrågan på kvalificerad arbetskraft i hemlandet och minskar efterfrågan på arbetskraft med lägre kvalifikationer. Svenska resultat är i linje med vad man kommer fram till för andra länder. De teoretiska förutsägelseerna får alltså stöd av den empiriska litteraturen.

Även deskriptiva studier visar att det pågår ett skift mot mer kvalificerade tjänstejobb. Forrester Research (2004) menar att 57 procent av de tjänstejobb som hotas i USA är inom kontor, administration och försäljning. Detta är de minst kvalificerade tjänstesektorerna som har lönenivåer klart under genomsnittet. Med undantag av matematiker och dataprogrammerare har efterfrågan på kvalificerade tjänstemän ökat i i-länderna de senaste åren.⁷ Jensen och Kletzer (2005) visar att de tjänstejobb som är minst kvalificerade har minskat i antal mellan 1998 och 2002, medan övriga tjänstejobb har ökat under samma period. Geishecker och Görg (2008) analyserar löneeffekter av offshoring av tjänster och finner en negativ effekt för låg- och medelinkomsttagare i hemlandet,

⁷ Bardhan och Kröll (2003) konstaterar med hjälp av deskriptiv statistik att många jobb inom dataprogrammering har försvunnit från USA till Asien och då speciellt till Indien under det senaste decenniet. Förutom att dessa tjänster är informationsbaserade, låtta att lagra och går att skicka elektroniskt, så finns förutsättningar för offshoring i form av stora lönekostnadsskillnader och hög kompetens i värdlandet.

medan effekten är positiv för höginkomsttagare. Lönegapet mellan hög- och lågutbildad arbetskraft vidgas alltså.

Blinder (2005) menar att lösningen för att undvika arbetslöshet i hemlandet vid offshoring inte endast kan vara att satsa på mer utbildning utan även på ”rätt” utbildning. Här syftar han på yrkeskategorier som producerar tjänster som inte så lätt kan exporteras. Medicinska tjänster kan inte utlokaliseras i någon större omfattning, men det kan röntgenanalys; besiktningstjänster kan inte flyttas, men det kan dataprogrammering.

Nya villkor (bl.a. Internet) och ökad konkurrens från låglöneländer tvingar både företag och fackföreningar i hemländerna att anpassa sig. I annat fall skulle troligen arbetslösheten i hemländerna bli högre som en konsekvens av utflyttning. Ett problem med ovanstående studier som testat effekterna på arbetsmarknaden är att de sällan tar hänsyn till denna anpassning. Detta gör det ibland svårt att tolka resultaten. Troligtvis

underskattar man de negativa effekterna på sysselsättning och löner.

4. EFFEKTER PÅ PRODUKTIVITETEN

Positiva effekter av offshoring borde vara höjd produktivitet, då man kan allokera olika delar av produktionsprocessen i de länder och hos de leverantörer där det är mest effektivt. I litteraturen överväger de positiva effekterna på produktiviteten något. Effekterna varierar dock stort med i vilket sammanhang offshoring sker. Ett generellt problem med att skatta hur offshoring påverkar produktivitet är att företag med hög produktivitet anses vara de som främst flyttar tillverknings- och tjänster utomlands. Det skulle därmed kunna uppstå ett självselekerat urval av företag och därmed en positiv överskattning av hur offshoring påverkar produktiviteten i det egna företaget (Liu och Tung 2004; Tomiura 2005).

En annan aspekt som sällan testas är att offshoring har positiva effekter på värdland-

Tabell 2. Effekter av offshoring av tjänster på produktiviteten.

Studie	Land	Sektor	Nivå	Effekter på hemlandets produktivitet av offshoring av tjänster
Amiti & Wei (2009)	USA	M	Bransch	Stark effekt på produktiviteten i hemlandet
Criscuolo & Leaver (2005)	England	M & S	Företag	Positiv effekt på tjänstesektorns produktivitet, men ingen effekt på tillverkningsindustrins produktivitet
Criscuolo m.fl. (2008)	England Irland Sverige	M	Företag	Positiv effekt för svenska och engelska företag, men för irländska företag bara om de är multinationella
den Butter & Pattipeilohy (2007)	Holland	M	Företag	Endast svaga positiva effekter på produktiviteten
Görg & Hanley (2003)	Irland	M	Företag	Positiva effekter för företag som ligger nedströms, men inte för företag uppströms
Görg & Hanley (2005a)	Irland	M	Företag	Inga effekter på produktiviteten
Görg, Hanley & Strohl (2008)	Irland	M	Företag	Positiva effekter på produktiviteten för exportörer, men inte för företag som säljer på hemmamarknaden.
Görzig & Stephan (2002)	Tyskland	M	Företag	Negativ effekt på kort sikt men positiv effekt på lång sikt
Tomiura (2005)	Japan	M	Företag	Ingen effekt på produktiviteten

Sektorer:

M = Tillverkningsindustrin; S = Tjänstesektorn.

det. Trots att de delar av varu- och tjänste-produktionen som flyttas från i-länderna ofta har relativt låg kunskapsintensitet kan de ha relativt hög kunskapsintensitet i det mottagande landet. Det ger även arbetstillfällen och ökad konsumtion i värdlandet (Bjerring Olsen 2006).

En sammanfattning av effekterna av outsourcing av tjänster på produktiviteten visas i Tabell 2. Baserat på branschdata från USA mellan åren 1992 och 2000, kommer Amiti och Wei (2009) fram till att tillverkningsindustrins offshoring av tjänster har en stark effekt på produktiviteten i hemlandet – både i termer av arbets- och totalfaktorproduktivitet. Studier på företagsnivå visar dock inte lika starka resultat. Criscuolo och Leaver (2005) visar att effekterna av utlandsflytt av tjänster har en positiv effekt på produktiviteten i den inhemska tjänstesektorn. Där- emot är effekterna på produktiviteten i den inhemska tillverkningsindustrin negligierbara.⁸ Görg m.fl. (2008) finner att outsourcing av tjänster har en positiv effekt för irländska tillverkningsföretag – men bara för exportörer och inte för företag som säljer på hemmarknaden. Görg och Hanley (2005a) drar slutsatsen att endast offshoring av varor – och inte av tjänster – ökar produktiviteten för irländska tillverkningsföretag. En liknande slutsats dras av Tomiura (2005). Tillverkningsföretag får höjd produktivitet av att flytta tillverkningsutörelse utomlands om de redan är globalt engagerade. Detta gäller dock inte för outsourcing av tjänster.

Criscuolo m.fl. (2008) jämför effekterna av outsourcing av tjänster på produktiviteten för irländska, engelska och svenska tillverkningsföretag. De finner att effekterna på produktiviteten är positiva för engelska och svenska företag, men för irländska är effekten bara positiv för multinationella företag.

Görzig och Stephan (2002) och Görg och Hanley (2003) finner positiva effekter på produktiviteten på företagsnivå av offshoring av tjänster. Görzig och Stephan (2002) använ-

der tyska företagsdata och finner visserligen att effekten är negativ på kort sikt, men den är positiv på lång sikt. Detta skulle kunna bero på att den europeiska arbetsmarknaden är stel på kort sikt. Om en viss aktivitet flyttas utomlands, men det är svårt att avskeda/omplacera personal, så faller produktiviteten per automatik. Görg och Hanley (2003) finner att det bara är positiva produktivitetseffekter för företag som ligger nedströms (dvs. nära slutprodukten) när de analyserar utlandsflytt av tjänster för irländska företag. Detta skulle kunna indikera att företag som ligger nedströms utlokaliserar tjänster som har låg kunskapsintensitet, vilket gör att de kan fokusera på kunskapsintensiva aktiviteter. Uppströmsföretag som ligger tidigare i produktionsprocessen får ingen effekt på produktiviteten.

den Butter och Pattipeilohy (2007) testar empiriskt hur offshoring av tillverknings- och tjänster har påverkat produktiviteten i hemlandet för holländska företag. De finner att utlokalisering av tillverkningsutörelse har en minst lika stark effekt på produktiviteten som FoU och innovationer har. Utlandsflytt av tjänster har svagare positiva effekter, som knappt är statistiskt signifikanta.

5. SAMMANFATTNING OCH POLICY-REKOMMENDATIONER

Syftet med denna studie har varit att analysera effekterna av export och utlandsflytt av producenttjänster, som har ökat de senaste åren – om än från en låg nivå. Det som möjliggjort utlandsflytt är framför allt den snabba utvecklingen inom IT-sektorerna. Till skillnad från hemlandet där i princip alla tjänster kan läggas ut externt, kräver separat utlandsflytt och export att tjänsterna är informationsbaserade och kan överföras via Internet eller telekommunikationer. Det är typiskt producenttjänster som har sådana egenskaper.

Många befarar att det ska uppstå ökad arbetslöshet i företagets hemländer då tjäns-

⁸ Criscuolo och Leaver (2005) finner även att de positiva effekterna på produktiviteten främst gäller för lokala företag som inte är multinationella.

ter flyttas utomlands. Detta har dock visat sig vara obefogat enligt de empiriska studier som gjorts. Visserligen har efterfrågan sjunkit på vissa lågkvalitativa tjänster, men istället har efterfrågan på mer kvalificerade tjänster ökat. Totalt sett har alltså sysselsättningen i tjänstesektorerna i hemländerna inte sjunkit pga. offshoring av tjänster. Det finns ändå en tendens att lönegapet mellan låg- och högkvalitativa tjänster i hemlandet ökar.

När det gäller effekter på produktiviteten är resultaten lite mer splittrade. Men generellt har utflyttningen av tjänster haft positiva effekter på produktiviteten i hemlandet, ty företagen kan då lokalisera produktionen av varor och tjänster där den är mest effektiv. Effekterna av offshoring av tjänster på arbetsmarknad och produktivitet verkar kunna generaliseras till de flesta i-länder. Resultaten för de få studier som använt nordiska data skiljer sig här inte från mängden.

Förslag till fortsatt forskning om offshoring av tjänster är att man gör en åtskillnad mellan tjänster som läggs ut på externa företag i utlandet och tjänster som flyttas utomlands inom det egna företaget. Denna skillnad kan vara avgörande för vilka effekterna blir på hem- och värdländerna. Tidigare studier specificerar sällan ens vilken typ av offshoring man har analyserat. En annan lucka i litteraturen är hur offshoring av tjänster påverkar värdlandet. De flesta studier har tittat på effekterna på hemlandet eller på de företag som importerar tjänsterna.

Slutligen kommer några ord om policyrekommendationer. Det bästa sättet för ett i-land att hantera effekterna av offshoring är att införa löneförsäkringssystem eller vidareutbildningsprogram för dem som påverkas, snarare än att försöka hindra företag att genomföra offshoring.⁹ Det kan behövas statliga stöd som underlättar omlokalisering av arbetskraft till växande sektorer. Offshoring leder till stora ekonomiska och framförallt sociala omdaningar i hemlandet likt den industriella revolutionen eller övergången från

industri- till tjänstesamhälle. Då behövs ett bättre socialt skyddsnät för de individer och yrkesgrupper som drabbas under övergångsperioden – såvida detta skyddsnät inte redan är bra.

REFERENSER

Amiti, M. & Wei, S.J. (2005a): "Fear of Service Offshoring: Is It Justified?". *Economic Policy* 20, ss. 308–47.

Amiti, M. & Wei, S.J. (2005b): "Service Offshoring, Productivity and Employment: Evidence from the United States". *CEPR Working paper* 5475, CEPR.

Amiti, M. & Wei, S.J. (2009): "Service Offshoring and Productivity: Evidence from the US". *World Economy* 32, ss. 203–20.

Andersson, F. (2002): Konkurrens på kommunala villkor. *Om konkurrensutsättning och gränsen mellan marknad och byråkrati*. Svenska Kommunförbundet, Stockholm.

Andersson, L. och Karpaty, P. (2007): "Offshoring and Relative Labor Demand in Swedish Firms", Working paper 5, Nationalekonomiska institutionen, Örebro Universitet.

Antras, P., Garicano, L. & Rossi-Hansberg, E. (2008): "Organizing Offshoring: Middle Managers and Communication Costs", i E. Helpman, D. Marin och T. Verdier (red.), *The Organization of Firms in a Global Economy*; ss. 311-39. Harvard University Press, Cambridge and London.

Autor, D.H. (2003): "Outsourcing at Will: The Contribution of Unjust Dismissal Doctrine to the Growth of Employment Outsourcing". *Journal of Labor Economics* 21, ss. 1–42.

Bardhan, A.D. & Kroll, C. (2003): "The New Wave of Outsourcing", Fisher Center Research Reports, University of California, Berkeley.

Bhagwati, J., Panagariya, A. & Srinivasan, T.N. (2004): "The Muddles of Outsourcing". *Journal of Economic Perspectives* 18, ss. 93–114.

Bjerring Olsen, K. (2006): "Productivity Impacts of Offshoring and Outsourcing: A Review", STI, Working paper 2006/1, Statistical Analysis of Science, Technology and Industry, OECD.

Blinder, A.S. (2005): "Fear of Offshoring", Working paper No. 83, Center for Economic Policy Studies, Princeton University.

Brainard, L.S., Litan, R.E. & Warren, N. (2005): "Insuring America's Workers in a New Era of Offshoring". *The Brookings Institution Policy Brief* 143.

Crino, R. (2006): "Are U.S. White-Collar Really At-Risk of Service Offshoring?". Working paper 183, CESPRI, University of Bocconi, Milano.

⁹ Se t.ex. Brainard m.fl. (2005) och Crino (2009).

- Crino, R. (2009):** "Offshoring, Multinationals and Labour Market: A Review of the Empirical Literature". *Journal of Economic Surveys* 23, ss. 197-249.
- Criscuolo, C. & Leaver, M. (2005):** "Offshore Outsourcing and Productivity", *mimeo*.
- Criscuolo, C., Hagsten, E., Hanley, A., Karpaty, P. och Svanberg, S. (2008):** "Offshoring and Productivity: The Case of Ireland, Sweden and the United Kingdom, i *Staying Competitive in the Global Economy: Compendium of Studies on Global Value Chains*; ss. 201-17. OECD.
- Deardorff, A.V. (2005):** "A Trade Theorist's Take on Skilled-Labor Outsourcing". *International Review of Economics and Finance* 14, ss. 259-71.
- den Butter, F. & Pattipeilohy, C. (2007):** "Productivity Gains from Offshoring". Tinbergen Institute Working paper 2007-089/3, Tinbergen Institute, Amsterdam.
- Forrester Research (2004):** "Near-Term Growth of Offshoring Accelerating". Forrester Research, Cambridge, Ma.
- Freund, C. & Weinhold, D. (2002):** "The Internet and International Trade in Services". *American Economic Review papers and Proceedings* 92, ss. 236-40.
- Geishecker, I. & Görg, H. (2008):** "Services Offshoring and Wages: Evidence from Micro Data". IZA Discussion papers 3593, Institute for the Study of Labor (IZA).
- Görg, H. & Hanley, A. (2003):** "International Outsourcing and Productivity: Evidence from Plant Level Data", *mimeo*, University of Nottingham.
- Görg, H. & Hanley, A. (2005a):** "International Outsourcing and Productivity: Evidence from the Irish Electronics Industry". *North American Journal of Economics and Finance* 16, ss. 255-69.
- Görg, H. & Hanley, A. (2005b):** "Labor Demand Effects of International Outsourcing: Evidence from Plant-Level Data". *International Review of Economics and Finance* 14, ss. 365-76.
- Görg, H., Hanley, A. & Strohl, E. (2008):** "Productivity Effects of International Outsourcing: Evidence from Plant-Level Data". *Canadian Journal of Economics* 41, ss. 670-88.
- Görzig, B. & Stephan, A. (2002):** "Outsourcing and Firm-level Performance". Discussion paper No. 309, German Institute for Economic Research.
- Grossman, G.M. & Rossi-Hansberg, E. (2006):** "Trading Tasks: A Simple Theory of Offshoring". NBER Working paper 12721, NBER.
- Jensen, B.J. & Kletzer, L. (2005):** "Tradable Services: Understanding the Scope and Impact of Service Offshoring", i L. Brainard & S.M. Collins (red.), *Offshoring White-Collar Work – The Issues and the Implications*. Brookings Trade Forum, Washington, D.C.
- Klein, B., Crawford, R. & Alchian, A. (1978):** "Vertical Integration, Appropriable Rents and the Competitive Contracting Process". *Journal of Law and Economics* 21, ss. 297-326.
- Liu, R. & Treffer, D. (2008):** "Much Ado About Nothing: American Jobs and the Rise of Service Outsourcing to China and India". NBER Working paper No. 14061, NBER.
- Liu, B. & Tung, A.C. (2004):** "Export Outsourcing and Foreign Direct Investment: Evidence from Taiwanese Exporting Firms". Conference paper, Dynamics, Economic Growth and International Trade.
- Mankiw, G.N. & Swagel, P. (2006):** "The Politics and Economics of Offshore Outsourcing". *Journal of Monetary Economics* 53, ss. 1027-56.
- Markusen, J. (2005):** "Modelling the Offshoring of White-Collar Services: From Comparative Advantage to the New Theories of Trade and FDI", i L. Brainard & S.M. Collins (red.), *Offshoring White-Collar Work – The Issues and the Implications*. Brookings Trade Forum, Washington, D.C.
- Ordober, J.A., Saloner, G. & Salop, S.C. (1990):** "Equilibrium Vertical Foreclosure". *American Economic Review*, 80, ss. 127-42.
- Rishi, M. & Saxena, S.C. (2004):** "Is Outsourcing Really as Bad as It Is Made to Sound? A Re-Assessment and Some Perspective". *Indian Journal of Economics and Business (Special Issue 2004)*, ss. 63-79
- Tomiura, E. (2005):** "Foreign Outsourcing and Firm-Level Characteristics: Evidence from Japanese Manufacturers", *Journal of the Japanese and International Economics* 19, ss. 255-71.
- UNCTAD (2004):** *World Investment Report 2004*. UNCTAD, New York och Genève.
- Williamson, O.E. (1975):** *Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications*. Free Press, New York.
- Williamson, O.E. (1985):** *The Economic Institutions of Capitalism*. Free Press, New York.
- WTO (2010):** *WTO Statistical Database* <http://stat.wto.org/Home/WSDBHome.aspx?Language=E>